

Zijn de miljoenen van TenneT genoeg om de pijn van de hoogtemasten in het eeuwenoude cultuurlandschap van Groningen weg te nemen? 'We zijn omgekocht met spiegeltjes en kraaltjes'

Jaap Wolters bewoont een oude pastorie uit de dertiende eeuw die op de wierde van Groot Wetsinge staat. Hij noemt de compensatie voor de komst van de masten 'een gotspe'.

Foto: Anjo de Haan

Netbeheerder TenneT steekt miljoenen euro's in compensatie voor de komst van de nieuwe hoogspanningsmasten tussen Eemshaven en Vierverlaten. „Compensatie? Laat me niet lachen. We hebben ons laten omkopen met spiegeltjes en kraaltjes.”

Jaap Wolters (74) staat voor het raam in de oude pastorie van Groot Wetsinge. Hij wijst naar de hagelwitte hoogspanningsmasten van netbeheerder TenneT die bewegingloos door het wit bepoederde landschap stampvoeten. „Dat is nu mijn uitzicht. Het is nog erger geworden dan we dachten. Echt, een aanslag op het landschap.”

De weem, zoals de oude pastorieboerderij wordt genoemd, is een van de oudste huizen van Groningen en staat al sinds de dertiende eeuw rotsvast op de duizenden jaren oude woonheuvel. In de vensterbanken staan aardewerken kommetjes met vuurstenen werktuigen en oude pijpenkoppen van witgebakken klei. „Dat komt hier allemaal uit de aarde naar boven.”

‘Het is elke keer weer een klap in je gezicht’

Wolters en zijn vrouw Wilma kochten de pastorie in 2004. „Toen stonden die oude hoogspanningsmasten er natuurlijk al. Maar dat zijn vakwerkmasten en die zijn fijnmazig. Die gaan veel meer op in het landschap.” Hij knikt naar de fonkelnieuwe masten. „Maar deze blijf je zien. Hier wen je ook niet aan. Het is elke keer weer een klap in je gezicht. Wat helemaal zuur is, is dat TenneT nu stopt met de bouw van dit type en weer overstapt op vakwerkmasten.”

TenneT, waar de Nederlandse staat 100 procent aandeelhouder van is, legde tussen Eemshaven en Vierverlaten een veertig kilometer lange hoogspanningsverbinding aan die de route van de vijftig jaar oude vakwerkmasten volgt. Deze elektriciteitssnelweg, die in juni in gebruik werd genomen, moet voorkomen dat het veelbeproeft energienet overbelast raakt en transporteert 380.000 volt (380 kV). Hun voorgangers, die nu draadloos in het landschap staan, maakten deel uit van de oude 220 kV-hoogspanningslijn. Komend voorjaar moeten alle oude vakwerkmasten zijn verdwenen.

‘Compensatie? Een gotspe’

De netbeheerder steekt 12,5 miljoen euro in een zogeheten ‘landschapscompensatieprogramma’ om de gevolgen van de 121 masten in vooral de gemeenten Hogeland en Eemsdelta, maar eveneens in Westerkwartier en Groningen weg te masseren. Wolters rolt met zijn ogen. „Beschamend hoe ze hier met taal omgaan. Hoezo compensatie? We laten ons omkopen met kraaltjes en spiegeltjes. Ze denken ‘een fietspad hier, een bankje daar en dan zijn we wel weer klaar.’ Heel mooi allemaal, maar die masten blijf je gewoon zien, daar verander je niks aan. Compensatie? Een gotspe. Dat is het.”

Met het geld wordt niet alleen het landschap aangepakt, een flink deel wordt in de leefbaarheid van dorpen, de energietransitie en de gevolgen van aardbevingen gestoken.

„Mooie projecten”, vindt directeur Marco Glastra van de stichting Groninger Landschap. „Daar hoor je mij echt niet over. Maar dit is natuurlijk geen compensatie. Ze staan in geen verhouding tot de aantasting van het landschap. We moeten nog zeker vijftig jaar tegen die masten aankijken.”

Groninger Landschap haalde met natuur- en dorpsorganisaties alles uit de kast om de gevolgen van de nieuwe hoogspanningsverbinding te dempen. „Een deel had heel goed ondergronds gekund. Maar ja, dat kostte meer geld. We zijn nog naar de Raad van State geweest. Maar helaas is het in Nederland zo dat in tegenstelling tot de natuur de juridische bescherming van het landschap minder goed is geregeld.”

Baasje van ‘Jip en Janneke’: ‘Ook compensatie voor overlast?’

Wolters, een boerenzoon uit Rottum, zat in een werkgroep van Dorpsbelangen Sauwerd die zich stevig tegen de plannen verzette. „Ik snap het belang van die leiding wel. Dat doen we allemaal, maar dit had echt wel op een andere manier gekund. Ze vergeten dat wij onderdeel zijn van een eeuwenoud cultuurlandschap: het Reitdiepgebied.”

Kirsten en Johan de Bruin wonen met hun 15-jarige zoon Quintin en de hondjes Jip en Janneke aan de provinciale weg van Sauwerd. Ze woonden twintig jaar pal naast een van de oude masten. „Die hinderde ons toen niet”, vertelt Kirsten. „We wilden vooral buiten met veel ruimte wonen zodat er plek was voor een stal.”

De oude mast wordt afgebroken en de nieuwe ‘wintrackmast’ is net even wat verder van het huis beland. „Maar die is echt enorm. Nee, daar zijn wij nog lang niet aan gewend. We moeten het er blijkbaar maar mee doen. En mooi dat ze gaan compenseren, maar daar merken wij zelf weinig van. Ons uitzicht wordt bedorven, niet zozeer door de mast naast ons huis, maar door de mast waar we op uitkijken. En worden wij ook gecompenseerd voor de waardevermindering van ons huis? Dan heb ik het nog niet eens over al die jaren dat er pal langs ons huis vrachtwagens af en aan reden zodat ze die masten konden bouwen. Worden we daar ook voor gecompenseerd? Vast niet.”

‘Het is zoals het is’

De hoogspanningsleiding scheert ook rakelings langs het dorpje Klein Wetsinge dat op een steenworp afstand van Groot Wetsinge ligt. Een van de masten doemt levensgroot voor ‘Huize Weltevreë’ op waar een ouder echtpaar woont. „We zijn hier vijftig jaar geleden komen wonen”, vertelt de man. Nee, hij wil niet met zijn naam in de krant. „Toen stonden die oude masten er net. Maar die zijn veel minder groot en je kijkt er doorheen. Die nieuwe zijn veel groter en massiever. Pure landschapsvervuiling.” Hij haalt zijn schouders op. „We moeten er maar mee leren leven. Ik heb ook geen zin om te verzuren. Het is zoals het is.”

Komst 380 kV nam 16 jaar in beslag

Een woordvoerder van TenneT laat weten dat de zogeheten wintrackmasten die nu tussen Eemshaven en Vierverlaten staan ook elders in het land zijn gebouwd. Wintrackmasten bestaan uit twee 55 tot 75 meter hoge witte ‘pylonen’ die de stroomkabels dragen. „Momenteel zijn we bezig met de aanleg van een vergelijkbare verbinding in Zeeland.” De masten zijn met 55 meter tien meter hoger dan de oude masten. „Dat heeft te maken met het grotere transportvermogen, de ophanging van de geleiders in de mast en het beperken van het magneetveld op maaiveld.” TenneT wil bij toekomstige hoogspanningsverbindingen weer vakwerkmasten gebruiken. „Het zijn nieuw ontwikkelde vakwerkmasten die dezelfde eigenschappen als wintrackmasten hebben.”

De planning en de bouw van de nieuwe verbinding nam zestien jaar in beslag en kostte 600 miljoen euro. Elektriciteitsstation Vierverlaten is een knooppunt dat het elektriciteitsnet met de Eemshaven, Drenthe, Friesland, het oosten en noorden van Groningen én met de stad verbindt. In Vierverlaten wordt elektriciteit omgezet naar een andere spanning, bijvoorbeeld van 380.000 volt naar 110.000 volt. Uiteindelijk komt die stroom op de juiste spanning bij consumenten en ondernemers. Het station is volgens de netbeheerder onmisbaar voor transport van elektriciteit afkomstig van traditionele elektriciteitscentrales en de wind- en zonneparken in de Eemshaven. „In de komende jaren komt die vooral van windparken op de Noordzee.”

In Vierverlaten wordt ook de elektriciteit van windmolens op de Noordzee en de kabelverbindingen met Noorwegen en Denemarken verder over het land verdeeld.

Naast TenneT betaalt ook het Rijk en de provincie mee aan de maatregelen om de gevolgen van de nieuwe hoogspanningsleiding te compenseren. Er is in totaal bijna twintig miljoen euro beschikbaar voor tientallen projecten die 50 dorpen, historische terreinen en rivieren beslaan. Een greep: de contouren van de voormalige Onstaborg in Sauwerd worden zichtbaar gemaakt. Bij Bedum komt er een nieuwe brug – een Hoogholtje – over het Boterdiep. Mogelijk komt er een uitkijktoren in een oude hoogspanningsmast nabij Wetsingersluis. Ook staan restauratie van de molen Koningslaagte, een kanoroute in het Middagster Riet, herstel van het oude profiel van de dijken langs het Reitdiep en restauratie van het sluisencomplex Aduarderzijlen. Meer informatie staat op www.provinciegroningen.nl/tennet.